

HAGYOMÁNYOK NYOMÁBAN MÁLTÁN

A Tempus Közalapítvány által az egész életen át tartó tanulás (Grundtvig) program keretében meghirdetett „Szakmai továbbképzés felnőttoktatóknak” című pályázat keretében nyertem támogatást egy máltai továbbképzésre. Bár nem vagyok kifejezetten oktató, de az Európai Unió finanszírozta kurzusokon az oktatással más módon kapcsolatban álló személyek is részt vehetnek. Én a Kistarscai Kulturális Egyesületben végzett tevékenységem, elsősorban az ismeretterjesztő előadások – 2010 elején már túl a 850-ediken – szervezése kapcsán kaptam jogosultságot, de munkahelyemen, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Regionális Programok Főosztályán is sokrétűen foglalkozom nem-formális felnőttképzéssel, többek közt konferenciák szervezésével.

A máltai szervezet által meghirdetett tanfolyam keretében a családi népszokásokkal és hagyományokkal ismerkedtünk meg. Pontosabban ez volt a tananyag, de azért bepillantást nyertünk az ország jelenlegi mindennapjaiba is. Így például a repülőtérről a szálloda felé autózva a fogadásomra kijött kedves hölgytől megtudtam, hogy nehézkes a parkolás, mert a 400 000 lakosra 300 000 autó jut. Egy másik alkalommal meg elpanaszolták, hogy a minimálbér alig több mint 500 Euró – bevallom, nem dicsekedtem el, hogy én azért ennél többet keresek (egy kicsivel).

A Sans Frontiers Europe évek óta szervez és bonyolít le kurzusokat, több témában is. A „Családi folklór és hagyományok” című tanfolyam havi

rendszerességgel kerül meghirdetésre, és általában nyolc-tizenkét résztvevővel zajlik. Az időpontok kitűzésénél figyelembe veszik, hogy a tanulók részt vehessenek valamilyen jelentős eseményen. Ez nem okoz különösebb szervezési nehézséget, mivel Málta lakossága nagyon vallásos és hagyományörző, emellett igen népszerűek a különböző fesztiválok, karneválok. Az ország lakosságának 90%-a római katolikus – a maradék anglikán, valamint muzulmán –, és ebből több mint 70% gyakorolja is a vallást.

Igen sok a templom, és gyakoriak a parádés körmenettel járó vallási ünnepek. Az adott templom védőszentjének napján körbeviszik annak hatalmas, fából készült és csillogóan színesre festett szobrát, miközben felváltva, folyamatosan játszanak a fúvószenekarok. Az árusok a gyerekek igényeit kiszolgáló csecsebecsüket és speciális édességeket kínálnak. Ez utóbbiak közül igen népszerűek a helyiek által nügátnak nevezett, magvakkal dúsított fehér masszából készült különböző méretű rudacsákák, és az ánizsízestésű csokoládékrémmel töltött vékony sült tésztajú karikák. A búcsúi hangulatnak velejárója a tűzijáték. A petárdák hangja már reggel felhívja a környék lakosságának figyelmét az ünnepre. A nyáron is sötétedésig tartó körmenet végét magasba szökő fénycsóvákkal és -csillagokkal jelzik. Aztán sorra jönnek a legkülönbözőbb tűzkerekek és mindenféle más attrakciók. A tűzijáték legalább egy óra hosszat eltart.

A közösségi élet is jelentős részben a templomok körül kialakuló csoportok körében zajlik. A másik

igen fontos közösségi szintér a – többnyire valamilyen szentről elnevezett – fúvózenekari klub. Minden településnek van két fúvózenekara, egy-egy kétszintes klubházzal. A gyerekek már kiskoruktól járnak ide, és itt tanulnak zenét. A szülők és a zenekar tagjainak környezete alkot egy-egy klubot, így aztán szinte mindenki tartozik valamilyen szervezethez. A mi művelődési házainkhoz hasonló intézményrendszer a Don Bosco Oratóriumok hálózata, melyeket ifjúsági házaként tartanak nyilván.

A hagyományok ápolásába nem tartozik bele a néptánc és a népzene gyakorlása. Két amatőr táncsoport működik az országban, de ők is igen ritkán lépnek fel. Az autentikus népzene is hiányzik a folklór palettájáról.

A programszervező elmondása szerint ezt a kurzust néhány évig a szokásos tantermi képzéssel valósították meg, alkalmazva a modern Információs és Kommunikációs Technológiát (IKT), de idővel rájöttek, hogy ez a módszer nem elég hatékony, és gyakran okoz nehézséget a téma tárgyainak és eseményeinek ily módon történő reális megismertetése. Évek tapasztalata vezetett oda, hogy változtattak a képzés módszerén, és előtérbe helyezték a valós környezetben való tanítást, ami több munkával és költséggel jár ugyan, de sokkal eredményesebb.

A tanulók számától függően autóbuszba vagy személyautóba ültetik őket, és a helyszínre történő utazás közben tartják meg az aznapi előadást. Ez a programrész interaktív, mert bármikor lehet kérdezni és hozzászólni, sőt, útközben felhívják a figyelmet az éppen látható érdekességekre, nevezetességekre is.

A mi tanfolyamunk tanulóinak összetétele elég sajátosan alakult. Még itthonról érdeklődtem, hogy milyen társaságra számítsak. Azt a választ kaptam, hogy nyolcan pályáztunk, de csak ketten kaptunk támogatást. A másik személy egy szlovén professzor lesz. Arra készültem, valami szórakozott öregemberrel hoz össze a sors, valójában pedig egy szlovákiai tanárnő volt a tanuló társam. Mint kiderült, a máltaiak minden tanárt professzornak mondanak, az meg, hogy valaki szlovén vagy szlovák, oly mindegy ekkora távolságból nézve – akárcsak a Budapest – Bukarest különbség. Még színesebbé tette a dolgot, hogy a tanárnő Párkányban élő magyar hölgy volt, aki angol nyelvet tanít.

Az illendőség úgy kívánta, hogy társaságban egymás közt is angolul beszéljünk, de legalább a reggelinél és az esti órákban volt kívül szót váltani közös anyanyelvünkön. Olykor azért napközben is élveztem ennek a különös szituációnak az előnyeit,

mert például a karácsonyi étkezési szokások megbeszélésénél nehezen tudtam volna megmagyarázni, mi az a mákos guba, az elkészítéséről már nem is beszélek – ez utóbbi nemcsak nyelvi nehézségeket jelentett számomra.

Mivel már a sokadik kurzust tartják, a helyszíneken ismerősként fogadják a tanárt, és mindenben segítik munkáját, aktualitásokkal, kuriózumokkal kiegészítik az általa elmondott ismertetőt.

Bemutattak több, Máltán hagyományos kézműves mesterséget: elvittek egy üvegműhelybe, ahol az üvegfúvást és a folyékony üveg formázását nézhettük meg. A kerámiaműhelyben az agyagformázástól az elkészült tárgyak festéséig minden folyamatot láthattunk. Az ötvösműhely különlegessége a filligri volt, amit nagyon finom ezüstsálak formázásával illusztráltak.

A pékek városába is eljutottunk. Ezen a településen sok pékség működik, innen látják el hagyományos, inkább cipónak nevezhető kenyérral a környéket. Mi vasárnap délelőtt jártunk ott. Ez nem a kenyérsütés ideje – arra az éjszaka való – viszont ilyenkor a családok által otthon előkészített és tepsiben idehozott húsételek sülnék. Otthon is meg lehetne sütni az elektromos- vagy gáztűzhelyen, de egyöntetűen állítják, hogy sokkal finomabb, ha a fatüzelésű kemencében sül ropogósra az étel. A tepsiket – akárcsak a kenyeret – péklápatlalt rakosgatják ki-be.

Különböző típusú múzeumokba is elvittek miniket. Igen gazdag néprajzi gyűjteményt láthattunk a tipikus kétszintes falusi ház zezzugosan kialakított helyiségeiben. A fővárosban egy nemesi család megnyitotta palotája egy részét a látogatók előtt, akik megtekinthetik a házban élő, 90-es éveiben járó matróna által összegyűjtött családi emlékeket, és találkozhatnak – többek közt – a vendégekkel szívélyesen elbeszélgető háziúrral. A márki egyébként máltai lovag. Egészen más jellegű az Európai Unió támogatásával egy, a művelésből már kivett kőbányában kialakított bányatörténeti múzeum. A máltai építészetben nélkülözhetetlen meszkő kitermelésének évszázadokon átívelő folyamatait mutatják be a legmodernebb kommunikációs eszközök – vetítés, többnyelvű fejhallgató tájékoztató – alkalmazásával.

Amúgy a többnyelvűség itt természetes, és nemcsak a turisták miatt. Mivel az ország lakossága a történelem során különböző hatalmak elnyomása alatt élt, a máltai nyelv – és a kultúra is – magán viseli a nemzetköziséget, leginkább az arab, az olasz és az angol hatást. A brit uralom alól csak 1964-ben vívták ki függetlenségüket, ezért is maradt meg az

SZÍN

angol hivatalos nyelvnek a máltai mellett. (Ebből a tényből, és az ország kedvező klímájából adódóan igen népszerűek az itt szervezett angol nyelvi tanfolyamok.) A családokban mindkét nyelvet beszélnek. Az iskolában a tanár máltaiul tanít, de a tankönyvek szövegezése angol. A középiskolában aztán kötelező az olasz, és mellette még egy választott nyelvet is kell tanulni. Tehát mire az egyetemre kerül valaki, már négy nyelvet beszél. (Irigylésre méltó helyzet a magyar polgárok idegen nyelvismeretének tudatában.) Egyébként büszkék arra, hogy most már nem kell külföldön tanulniuk a fiataloknak, mert országon belül is biztosított minden szakterületen a felsőoktatási képzés.

A soknyelvűség mellett egyéb dolgok is elnyerték tetszésemet. Mivel kicsi az ország, az egy hét

alatt szinte minden településen megfordultunk, de graffitit sehol sem láttunk. Nem figyeltem különösebben, de szemétre sem emlékszem, kivéve a körmenet utáni utcarészt, mert a fesztiválhoz hozzátartozik, hogy vékony papírcsíkokat dobálnak egymásra. De aztán – amikor a templomban még tartott a ceremónia záróaktusa – jött a takarítóbrigád, és praktikus gépeikkel pillanatok alatt megtisztították az utca kövezetét.

Nem láttam részeg embert, hajléktalant, koldust... Milyen furcsa – de bizonyára a jelenlegi magyar valóság teszi –, hogy elsősorban ezek jutnak eszembe. Pedig Málta elbűvöli a látogatót több ezer éves történelmének kövekben őrzött emlékeivel, évszázadok óta ápolt hagyományaival. De mindezt nehéz írásban visszaadni, ezt látni kell.